

Joop Visbeek

Het koningshuis
Oranje-Nassau

Omslagfoto: Drie vrouwen uit de Nederlandse koninklijke familie:
koningin-moeder Emma, koningin Wilhelmina en prinses Juliana,
juni 1929

Digitalisering, omslagontwerp en vormgeving in 2014 door
Jeroen Visbeek

De spelling is gemoderniseerd naar de regels van 2022.

Uitgegeven door Jeroen Visbeek © 2022

Inhoud

Onze Monarchie	6
Het Huis Oranje-Nassau	22
Het Nederlandse Koninklijk Huis	28
Portret van koningin Emma	38
Portret van koningin Wilhelmina	51
Portret van koningin Juliana	70

Onze Monarchie

Ons koningshuis is een antiek overblijfsel van de oude hiërarchie God – koning – volk, die stamt uit de Middeleeuwen. Ik weet niet precies, hoe het komt, maar de laatste tijd ga ik me steeds meer ergeren aan dit antieke verschijnsel. En die ergernis wordt versterkt door de persoon van de koningin, die ik steeds minder mag. Ik zal wel bevooroordeeld zijn, want ik ken de koningin niet persoonlijk.

Het feit alleen, dat ze koningin is door erfopvolging en niet democratisch is gekozen door volksvertegenwoordigers, past niet meer in deze tijd. Haar majesteitelijke houding en gedrag maken haar ongeëvenaard voor het volk. We kennen zo langzamerhand haar theatrale glimlach onder de brede rand van haar belachelijke hoeden. De façade van het protocol en de afscherming tegen spontane publieke belangstelling maken de persoon van de koningin onzichtbaar.

Ze werkt hard, ze heeft haar zaakjes tot in de puntjes geregeld. Maar waar blijft die hartelijke spontane vrouw, die we zo graag in onze koningin zoeken? Ja, ze verhoogt door haar aanwezigheid het belang van een congres en ze geeft een bijzondere status aan de opening van een tentoonstelling of de ingebruikneming van een groot project, dat het algemeen belang dient. En toen er ten gevolge van zware regenval grote landbouwgebieden in het noorden van het land waren ondergelopen, leefde ze mee met de bevolking en bracht ze, met paraplu op en rubberlaarzen aan, een bezoek aan de getroffen bewoners

Ons land heeft geen traditie van een middeleeuws vorstenhuis. Vanaf de vrede van Munster in 1648, waarbij de Nederlanden als een onafhankelijke staat werden erkend, was ons land een republiek, geregeerd door de Staten van de zeven Provinciën met aan het hoofd een stadhouder. In de Franse Tijd werd ons land ingelijfd bij Frankrijk on-

der het kortstondig koningschap van Lodewijk Napoleon. Toen Napoleon in 1815 definitief was verslagen, besloot het Wener Congres Nederland met België te verenigen tot een koninkrijk, dat als buffer moest dienen tegen het gevaarlijke Frankrijk.

Willem Frederik, prins van Oranje, werd in hetzelfde jaar tot koning van het nieuwe koninkrijk gekroond. Er werd niet gevraagd, of de samenvoeging van België met Nederland door het volk werd gewenst, en evenmin, of we een koning wilden. Het koningschap werd ons door het Wener Congres simpelweg opgelegd. Koning Willem I was een monarch van het oude regiem met veel macht.

Onder de regeringsperiode van zijn zoon Willem II kwam de nieuwe Nederlandse grondwet tot stand, waarbij aan de koning het grootste deel van zijn macht werd ontnomen. Nederland kreeg een parlementaire regering, die door volksvertegenwoordigers werd gekozen. Het koningschap werd gereduceerd tot een representatieve en ceremoniële status. Bovendien kreeg de koning het predicaat 'onschendbaar' opgedrukt. Hij kan voor zijn politieke doen en laten niet ter verantwoording worden geroepen; de minister is daarvoor verantwoordelijk.

Vandaar dat onze koningin heel voorzichtig moet zijn in haar uitlatingen, vooral in het openbaar. Zo'n marionettenfiguur, die doet, wat anderen hem toestaan te doen, werkt onherroepelijk stiekem gedrag in de hand.

Hoeveel invloed onze koningin achter de schermen mogelijkwerwijze uitoefent, behoort tot het geheim van Huis ten Bosch. In elk geval wil Beatrix nauwkeurig op de hoogte gehouden worden van alle staatsontwikkelingen en moet premier Kok geregeld persoonlijk verslag uitbrengen van alle staatszaken en waarschijnlijk ook van alles, wat er in de wandelgangen wordt gefluisterd. Hoe ver reikt de bemoeizucht van de eigenzinnige Beatrix? Nog altijd heeft zij bij elke nieuwe regeringsformatie een stevige vinger in de pap. Zij heeft het recht een informateur en later een formateur te benoemen, die gaat onderzoeken, welke partijen bereid zijn een regeringscoalitie te vormen. De (in)formateur doet

geregeld verslag van zijn vorderingen aan de koningin. Heeft de koningin enige invloed op zijn onderhandelingen met de diverse partijen? Alleen al het feit, dat zij een bepaalde persoon, wiens achtergrond en ideeën zij kent, tot (in)formateur mag benoemen, betekent een sturing in een door haar wenselijk geachte richting. 'I know nothing.'

Op Prinsjesdag, de derde dinsdag van september, rijdt de koningin in de Gouden Koets naar de Ridderzaal om de troonrede voor te lezen, waarin de algemene richtlijnen van het regeringsbeleid voor het komende jaar bekend worden gemaakt. De troonrede is opgesteld door de verantwoordelijke ministers. Of de koningin het met de tekst eens of gedeeltelijk niet eens is, doet niet ter zake. En of zij met goedvinden van de minister een wijziging in de tekst mag aanbrengen, zou ik niet weten. Haar plechtstatig voorlezen van een toespraak, die een ander heeft opgesteld, is louter een ceremoniële formaliteit. De troonrede blinkt uit door vaagheden mistige taal en beloften, waarin de termen 'inspanning' en 'aandacht geven' duiden op 'veel geschreeuw, maar weinig wol'.

Een keer per jaar op Koninginnedag viert ze haar verjaardag met een bezoek aan een historisch stadje, dat voor die gelegenheid het Oranjegevoel voor de jarige vorstin opvijzelt door het organiseren van spelletjes, muziek, oude ambachten en folklore. De koningin kijkt geboeid naar al die verrichtingen te harer eer en toont haar vriendelijke lach onder een breedgerande hoed. Zo gaat het al jaren. De ontoegankelijkheid van Huis ten Bosch wordt volgens een vastomlijnd schema voor een morgen doorbroken. Zo lijkt de populariteit van onze vorstin weer voor een jaar gegarandeerd.

Een aantal jaren geleden was de populariteit van Beatrix in de hoofdstad tot het nulpunt gezakt. Amsterdam was niet Oranjegezind. Dat was wel gebleken bij haar huwelijk met prins Claus in de Westerkerk en bij haar kroning in de Nieuwe Kerk. Die plechtigheden gingen gepaard met hevige rellen. Ik kan me nog de witgekalkte teksten op muren herinneren 'Beatrix niks' en 'geen woning, geen kroning.' Ed van Thijn,

burgemeester van Amsterdam, probeerde jaren later goodwill te kweken voor Beatrix door haar op een Koninginnedag na de gebruikelijke festiviteiten in een zeker stadje – Kampen, geloof ik – uit te nodigen voor een informeel bezoek aan de hoofdstad. De Amsterdamse bevolking reageerde enthousiast op dit onverwachte bezoek, dat een climax kreeg door een spontane kus van een Amsterdammer op het koninklijke gelaat. Zo'n spontane uitbarsting van Oranjegloed heeft in de geschiedenis van het Koninklijk Huis waarschijnlijk nooit eerder plaats gevonden.

De 'noodzakelijke' afstand tussen koningin en burger is vastgelegd in het hofprotocol. Zo is het een burger niet zomaar geoorloofd de koningin ongevraagd aan te spreken. De burger kent zijn koningin niet. Haar ware gezicht gaat schuil achter een masker van hofceremonieel en koninklijke schijn.

Maar misschien wil ze niet echt gekend worden. Misschien wil ze, dat wij in haar alleen de majesteitelijke vorstin zien. Ondertussen is wel uitgelekt, dat ze een perfectionistische aard heeft. Dat lijkt me geen prettige eigenschap, niet alleen voor haarzelf, maar ook voor haar naaste omgeving. Als ze echt een perfectioniste is – maar dat durf ik niet te zeggen – dan is ze een lastige en moeilijke vrouw, omdat ze aan haarzelf en haar medewerkers te hoge eisen stelt en niet voldoende weet te relativeren.

In deze tijd is het koningschap niet meer iets vanzelfsprekends. Al die oude instituten: de kerk, de monarchie, de adel en het regentendom, die het volk eeuwenlang hebben onderdrukt, zijn verdwenen of aan het afbrokkelen. Wanneer ons koningshuis wil overleven, zal de koningin toch meer haar best moeten doen om een geliefde vorstin te zijn. Maar hoe meer Beatrix haar privéleven afschermt, des te meer daalt haar populariteit.

Het is toch bekend, dat vooral vrouwen geïnteresseerd zijn in mooie foto's van de koninklijke familie, een stukje koninklijke glamour en in interviews, waarin de persoon achter de functionaris tot leven komt.

Vlak voor de troonswisseling had prinses Margriet nog een ‘openhartig’ gesprek met prinses Beatrix over zichzelf, haar huwelijk, haar moeder, de opvolging, en het jaar van het kind. Fotosessies met de koninklijke familie zijn een zeldzaamheid geworden. De schaarse interviews gaan alleen nog maar over werkzaamheden voor publieke functies. Van de privévertrekken van Huis ten Bosch is geen enkele foto bekend.

De koningin behoort aan haar volk. En daarom moet ze een stukje van haar privacy opofferen ter wille van het volk. We verlangen niet, dat ze haar ziel blootlegt, maar een beetje meer openhartigheid zou geen kwaad doen. Voor mij komt de koningin over als een vrouw, die meer belangstelling heeft voor staatszaken dan voor het wel en wee van de burgers. Het spijt me, dat ik het moet zeggen, maar zij ziet er niet uit als een beminnelijke vrouw, al helemaal niet naast de zachte en innemende Claus. Misschien is ze geschrokken van de schandalen rondom het Britse koningshuis en wil ze voorkomen, dat de roddelpers toegang krijgt tot haar privéleven. Maar juist die ‘schandalen’ hebben het menselijk gezicht van het Britse koningshuis getoond. En nu de engel Diana na de euforie van haar tragisch overlijden tot menselijke proporties is teruggebracht, zijn de schandalen snel vergeten en groeit de populariteit van prins Charles in sterke mate. Het Engelse koningshuis heeft hier lering uit getrokken en doet zijn best om opnieuw de gunst van het volk te verwerven. Met het Nederlandse koningshuis, waar zelden iets overtoegens gebeurt en waar zelfs geen geruchten de kop opsteken, blijft het een matte bedoening.

Wel blijft er een sfeer van geheimzinnigheid hangen rondom de abrupte beëindiging van de relatie van prins Willem Alexander met Emily Bremers. Is het de koningin zelf geweest, die in haar zucht naar het ideale koningspaar Emily als toekomstige koningin heeft afgewezen? Niemand weet het. Want als je nou ergens bemoeizuchtige moeders hebt, dan is het wel in koninklijke huizen. En die kroonprinsen laten zich dat allemaal aanleunen.

In elk geval gold Emily voor Beatrix niet als de favoriete huwelijks-

kandidaat voor haar zoon. Want bij de besloten viering van haar zestigste verjaardag in het paleis op de Dam behoorde Emily niet tot de officiële gasten. Zij werd door een zijdeur haast stiekem het paleis binnengeloodst. En ook bij de kerkelijke inzegening van het huwelijk van prins Maurits met Marylene van de Broek kreeg zij een bescheiden plaats op de achtergrond. Alsof zij er niet bij hoorde. De Rijksvoorlichtingsdienst heeft de verkering van de kroonprins met Emily nooit bevestigd.

De pers weet ons nu te vertellen, dat het nog ‘aan’ is. Er is nooit sprake geweest van een breuk. Het stel is in Londen gesignaleerd. Die zogenaamde breuk, openlijk door Emily aan de pers meegedeeld, is een truc, door het hof bedacht om de druk van de ketel te halen. De Rijksvoorlichtingsdienst houdt zich van de domme. Als het volk inderdaad is misleid om het ‘aanstaande’ paar meer rust en tijd te gunnen, vind ik deze volksverlakkerij een koningin onwaardig. We wachten maar af. Naast de politiek, die vaak saai is en waarin de partijen om het hardst krakelen om hun gelijk te halen, is er de koninklijke familie, die de regeringszaken naar de achtergrond kan dringen door aardige en leuke gebeurtenissen. Koninklijke huwelijksluitingen en zelfs begrafenissen zijn nationale gebeurtenissen, waarin met veel ceremonieel de trots van onze soevereiniteit wordt onderstreept. Als de koninklijke familie populair en geliefd is, wil het volk meeleven met haar lief en leed.

De populariteit van de koninklijke familie was het grootst tijdens de regeringsperiode van koningin Juliana. Haar stijl van koningin zijn werd alom gewaardeerd. Wat een heerlijk gewone vrouw, die haar kinderen naar een ‘gewone’ school in Baarn stuurde. De fietsende koningin heeft in die jaren de monarchie een menselijk gezicht gegeven. In brede lagen van de bevolking vond het koningschap erkenning en de roep van een kleine socialistische minderheid om afschaffing van het koningschap werd tot zwijgen gebracht.

Bij de opkomst van het socialisme in de tweede helft van de negentiende eeuw werd er hard geageerd tegen het koningshuis. Voor de socialisten was de koning het symbool van alles, waar ze tegen waren. In

het partijblad 'Recht voor allen' van de SDB (Sociaal Democratische Bond) had Domela Nieuwenhuis bij gelegenheid van het jaarlijks bezoek van koning Willem III aan Amsterdam een stukje geschreven over de koning als 'iemand, die zo weinig werk maakt van zijn baantje.' Wegens deze majesteitsschennis werd Domela veroordeeld tot een jaar celstraf.

Bij de Oranjefeesten ter gelegenheid van de zeventigste verjaardag van koning Willem III stak een ware Oranjefurie op. Oranjegezinden en socialisten raakten slaags. De kinderen op straat zongen 'Oranje boven, Oranje boven, Leve Willem III. Weg met de socialisten. Leve Willem III.' 'Hop, hop, hop, hangt de socialisten op.' De socialisten, die in de minderheid waren, moesten het zwaar ontgelden. Ze werden mishandeld en hun ruiten werden ingegooid. De politie moest er aan te pas komen om hun huizen te bewaken.

Vlak voor het begin van de Tweede Wereldoorlog nam de SDAP (Sociaal Democratische Arbeiderspartij) definitief afscheid van haar revolutionaire ideeën en idealen. Het socialisme had wortel geschoten in de Nederlandse samenleving. De klassenstrijd zou voortaan in het parlement worden uitgevochten. Van nu af besloot de VARA haar zendtijd met het zingen van het Wilhelmus. In de roerige zestiger jaren werd de PvdA, die lange jaren de nationale consensus had gevolgd om door de rest van Nederland geaccepteerd te worden, opgeschrikt door een nieuwe beweging binnen de partij, die zich Nieuw Links noemde en zich onder meer uitsprak voor de afschaffing van het Huis van Oranje en de invoering van een republiek. De meest radicale ideeën van Nieuw Links vonden weinig weerklank en ebden in de loop der jaren weg.

Het Koningshuis bezorgde het kabinet in de zestiger jaren de nodige perikelen. Irene's huwelijk met een Spaanse katholiek met een twijfelachtige democratische gezindheid werd niet met gejuich ontvangen. Koningin Juliana bedong, dat prinses Margriet en haar drie zonen deel zouden blijven uitmaken van de koninklijke familie. Ze speelde hoog

spel door met aftreden te dreigen, als het kabinet haar eis niet zou inwilligen. Echte paniek ontstond bij het huwelijk van Beatrix met Claus von Amsberg. Waarom uitgerkend een Duitser? En nog willen trouwen in Amsterdam, waar het anti-Duitse sentiment het sterkst leefde en waar de Provo's enorme rellen hadden veroorzaakt. Er lekte een vertrouwelijke brief uit van fractievoorzitter Nederhorst, gericht aan verontruste partijgenoten (PvdA), waarin hij het einde van de constitutionele monarchie voorspelde. 'Beatrix staat volledig vreemd tegenover de harde eisen, die het koningschap stelt. Met die Von Amsberg zou het wel meevallen.' Nederhorst maakte zich persoonlijk meer zorgen over kroonprinses Beatrix, wier eigenzinnigheid krachtig in toom zal moeten worden gehouden. Willem Drees legde de eigenzinnigheid van Beatrix uit 'als haar eigen vrije keus om te trouwen met de man, van wie ze houdt.'

Op de huwelijksdag raakten demonstranten tegen het Koningshuis slaags met de politie. De socialistische burgemeester van Hall was niet in staat adequaat te reageren op dit nieuwe type botsing.

Dan was er jaren later de Lockheed-affaire. Prins Bernard werd ervan beschuldigd, dat hij smeergeld zou hebben aangenomen van deze vliegtuigbouwer. Koningin Juliana dreigde weer eens met aftreden, als het tot een proces zou komen. Het kabinet zwichtte en stopte de zaak in de doofpot. De prins werd ontheven uit zijn hoge militaire rang en mocht de aan deze rang verbonden onderscheidingsteken niet meer dragen.

Desondanks is de prins bij het Nederlandse volk een populaire figuur gebleven. Tijdens de Tweede Wereldoorlog had hij bij de geallieerde strijdkrachten zijn sporen verdiend. Hij is een joviaal type, die de mensen, met wie hij omgaat, als zijn gelijke behandelt. Door de veteranen wordt hij nog steeds op handen gedragen. En na de oorlog heeft hij zich voor de wederopbouw van ons land verdienstelijk gemaakt als ambassadeur van het bedrijfsleven en heeft hij zich jarenlang beijverd voor het Wereld Natuur Fonds.

Nog steeds geldt het als een grote eer om een koninklijke onderscheiding uit de handen van de koningin of een lid van de koninklijke familie te ontvangen. Het verhoogt de status van de geridderde en het geeft de nodige publiciteit. Grote bedrijven waren vroeger trots op het predicaat 'koninklijk' en gebruikten deze onderscheiding als reclame. Dat 'koninklijke' is langzamerhand op de achtergrond geraakt. De koninklijke onderscheiding heeft Shell niet behoed voor milieuonvriendelijk handelen. Verkade, Gist en Shell hebben tegenwoordig effectievere middelen om te concurreren en hun naamsbekendheid te vergroten.

Ik heb er wel begrip voor, dat de koningin haar privéleven afschermt tegen de moderne media. Vooral de paparazzi en de roddelpers liggen van alle kanten op de loer om elk gerucht als opzienbarend nieuws te verkondigen. Koning Willem III en Prins Hendrik konden nog ongestoord hun gang gaan met 'hoerenlopen.' In die tijd had de pers nog eerbied en ontzag voor het Koninklijk Huis. Als ze in deze tijd geleefd hadden, waren ze al lang door de schandaalpers en de media ontmaskerd en zouden de trouwe Oranjegezinde zich hebben afgewend van hun koning, die zo'n slecht voorbeeld gaf. Dankzij de magere berichtgeving en de onwetendheid van het gezagsgetrouwe volk is het koningshuis onder Willem III overeind gebleven. 'Willem I' en 'Willem II' zijn nog gepromoveerd tot een sigarenmerk, maar Willem III heeft het niet zover gebracht. Zijn portret heeft op een postzegel gestaan, tenminste als er in die tijd al postzegels bestonden.

Er deden geruchten de ronde, althans in een kleine kring, dat Willem III aan syfilis leed en daardoor impotent zou zijn. Hij zou niet de biologische vader van prinses Wilhelmina kunnen zijn. We zullen dat nooit te weten komen. Maar een ding is zeker. In deze tijd zou er meer ruchtbaarheid aan deze zaak gegeven zijn.

Met vier achtereenvolgende koninginnen: Emma, Wilhelmina, Juliana en Beatrix, die ieder op hun eigen manier het koningschap op waardige wijze hebben bekleed en nog bekleden, staat de troon weer stevig op zijn poten. Maar de ontwikkelingen op politiek en maatschappelijk

terrein staan niet stil. Naarmate de eenwording van Europa meer gestalte krijgt, zal de betekenis van het vader- en moederland afnemen. De oorlogen in West-Europa, waarin zware strijd werd geleverd om het behoud van onze soevereiniteit, behoren tot het verleden. De kreet ‘voor koningin en vaderland’ is verstomd. Juist in tijden van oorlogsgevaar toonde het volk zich solidair met het vorstenhuis van Oranje, dat in een tachtigjarige oorlog onze onafhankelijkheid had bevochten.

Maar wat gebeurde er in mei 1940? Koningin Wilhelmina liet haar volk in de steek en vluchtte met haar familie en de regering naar Engeland. Er werd gezegd, dat de koningin vanuit het vrije Engeland meer voor haar land kon betekenen. Was dat haar vooropgestelde bedoeling of was het een ordinaire vlucht? Het Nederlandse volk heeft deze daad geaccepteerd. We hadden het niet over ons hart kunnen verkrijgen, als onze koningin een gevangene in haar paleis was geworden. Wij zijn een tolerant volkje. Als Wilhelmina koningin van Frankrijk was geweest, was ze misschien van de troon gestoten.

Het is bekend, dat de koning van Denemarken tijdens de bezettingsjaren heeft weten te voorkomen, dat een groot aantal joden naar concentratiekampen werd weggevoerd.

Elke Nederlander draagt de beeltenis van Beatrix in zijn portemonnee. Wanneer over enkele jaren de euro wordt ingevoerd, wordt de soevereiniteit van ons land, voor wat betreft onze munt, overgedragen aan de Europese Unie. De president van de Nederlandsche Bank acht de kans klein, dat de beeltenis van onze koningin lang op de Nederlandse variant van de euro zal prijken. Ook het randschrift ‘God zij met ons’ zal verdwijnen. In de elf eurolanden komen acht verschillende munten in omloop met een gemeenschappelijke (kruis) en een nationale kant (munt). In totaal komen er 88 verschillende nationale munten. Dat is vragen om vervalsing en problemen. Als er een gerucht gaat, dat er valse Portugese euro’s in omloop zijn, zullen die munten in Nederland niet geaccepteerd worden.

Het echte Oranjegevoel, waaruit de verbondenheid met het Huis van

Oranje nog een beetje blijkt, bestaat alleen nog maar bij grote sportfeestiviteiten, zoals de Olympische Spelen, het EK- en WK-voetbal. Hoe meer medailles we winnen en hoe dichterbij het Oranje-elftal de eindfinale nadert, des te groter wordt ons chauvinisme en des te hoger laait de euforie. De vorige staatssecretaris Erica Terpstra is razend populair geworden door haar enthousiaste aanmoediging van het Oranje-elftal. Meer dan de helft van de Nederlandse bevolking zit tijdens die wedstrijden aan de beeldbuis gekluisterd. Wat een enorme kans om het volk voor zich te winnen zou onze koningin niet hebben, als ze lijfelijk in de Arena was en persoonlijk luister bijzette aan dit nationale spektakel!

De koningin laat grote kansen aan zich voorbijgaan om een groot deel van ons volk, vooral de jongeren, aan zich te binden. Premier Kok acht het niet beneden zijn waardigheid om de troostfinale tussen Nederland en Kroatië van het WK 98 bij te wonen. En na afloop schudt hij de spelers hartelijk de hand. Waarom zou Beatrix dat niet kunnen? Strookt het oorverdovende lawaai van de kijkers wel met de koninklijke waardigheid van een vorstin en mogen we de ogen van hare majesteit wel blootstellen aan het ruwe voetbalspel? Ach, half Nederland kijkt ernaar en geniet ervan. En wie zal het zeggen. Misschien volgt de koningin de wedstrijd wel net zo gespannen op de tv in Huis ten Bosch. Ook in dit opzicht zou ons vorstenhuis gedemocratiseerd moeten worden, als het een toekomst wil hebben. Juliana heeft een kleine stap in die richting gedaan. Beatrix zet de klok terug.

Als Dien op een lange wachtlijst voor een specialistische behandeling komt te staan, zeg ik altijd: 'Jij bent de koningin niet.' Die krijgt een voorkeursbehandeling van de beste specialisten. Dat lijkt me een van de redenen, waarom staatshoofden en hun familie tegenwoordig zo'n hoge leeftijd bereiken. Als Dien de koningin was geweest, had ze nooit een herseninfarct gekregen ten gevolge van hartritmestoornissen. Dat had voorkomen kunnen worden, als de huisarts beter had geluisterd en adequater had gereageerd.

Voor de wet zijn alle burgers gelijk en verdienen ze een gelijke behandeling. De koningin en haar familie genieten privileges louter en alleen door geboorterecht en bij de gratie van het volk. Zolang de meerderheid van het Nederlandse volk het wil, blijft ons koningshuis bestaan. Een koningshuis kan uitsterven door het ontbreken van kroonpretendenten of door gebrek aan ambitie van erfelijke opvolgers. Wil prins Willem Alexander graag zijn moeder als koning opvolgen? Er wordt van hem verwacht, dat hij trouwt en kinderen krijgt. Maar zelfs in deze tijd mag hij niet trouwen met de eerste de beste vrouw, van wie hij houdt. De keuze van een huwelijkskandidaat moet worden goedgekeurd door het parlement. De vrouw, van wie hij houdt, moet ook geschikt zijn om later koningin te worden. Geen eenvoudige en begerenswaardige taak voor een vrouw, die niet in die kringen is opgegroeid. Juist nu de standen zijn verdwenen en de burgers meer persoonlijke vrijheid genieten, zal een huwelijkskandidaat zich wel twee keer bedenken om zich in het keurslijf van het hofleven te wringen. Een moeilijke keus, zowel voor de kroonprins als zijn aanstaande vrouw.

Een goed en gelukkig huwelijk tussen burgers is al moeilijk te realiseren, laat staan een huwelijk, waaraan beperkende voorwaarden zijn verbonden. Als een van beiden of allebei ongelukkig worden, is dat het hele koningschap niet waard. En is de kroonprins wel de meest geschikte kandidaat om later koning te worden? Menigeen heeft er zijn twijfels over. In representatief en ceremonieel opzicht zal hij er wel voor klaargestoomd zijn. Ik hoop, dat hij een beetje de innemendheid van zijn vader heeft geërfd. De burgers verlangen van hun koning, dat hij toegewijd is en warmte uitstraalt.

Het Koninklijk Huis hecht grote waarde aan bepaalde tradities, die algemeen afkeuring verdienen en daarom afgeschaft dienen te worden o.a. de drijfjacht op wilde zwijnen in de Kroondomeinen. Binnenkort komt er een Algemene Maatregel van Bestuur, die voorschrijft, dat in gebieden, kleiner dan 15.000 hectare, niet meer gejaagd mag worden op herten en zwijnen. Daarmee zou de zwijnenjacht in het Kroondomein,

dat 7.000 hectare groot is, verboden worden. Om dat te voorkomen heeft het Koninklijk Huis besloten openingen te maken in de afrastering rondom het Kroondomein. Daarmee wordt het leefgebied van de zwijnen vergroot en is de jacht ook in de toekomst veiliggesteld. Kroonprins Willem Alexander is een fervent deelnemer aan de zwijnenjacht, die jaarlijks in december wordt gehouden en waarvoor relaties uit binnen- en buitenland worden uitgenodigd.

Volgens een woordvoerder van faunabeheer heeft de koningin zelf er de hand in, dat de drijfjacht op wilde zwijnen, waarbij de dieren in de armen van de jagers worden gedreven, überhaupt nog mag in Nederland. Drijfjacht is een sociale gebeurtenis, geschikt om relaties te onderhouden. Het Kroondomein, dat geheel door hekken is omgeven, wordt door het koningshuis in dit opzicht van groot belang geacht. Misschien speelt in het achterhoofd van Beatrix het idee, dat de kroonprins daar een geschikte huwelijkskandidaat kan ontmoeten.

Behalve jagen, lintjes doorknippen en medailles omhangen moet de kroonprins toch een baantje hebben, waarin hij zich nuttig kan maken. Hij is voorgedragen voor het lidmaatschap van het IOC. Een hachelijk avontuur in een organisatie, die zojuist negen valsspelers de laan heeft uitgestuurd. Als koningskind is hij politiek niet aan te spreken op zijn doen en laten. De regering draagt de verantwoordelijkheid. De kranten staan vol met artikelen, waarin verteld wordt, wat de prins wel of niet moet doen. Maar zelf moet hij zwijgen. Ook na de zuivering blijft het IOC dezelfde gesloten en wezenlijk ondemocratische organisatie, waarin vanwege politieke en commerciële belangen gemakkelijk conflicten kunnen ontstaan. Er bestaan ongetwijfeld nog wel fatsoenlijke organisaties, waar Willem Alexander het best druk mag hebben.

De tijd is nog niet rijp om de poten van de troon door te zagen. Koningin Beatrix begint onbehagen te wekken. Haar populariteit daalt. Maar het volk mort nog niet. De koninklijke drijfjacht op wilde zwijnen kan aanleiding geven tot meer ergernis. Maar we zijn zo gedogend. We moeten het niet zover laten komen, dat er een prinsesje geboren wordt. Dan

overvalt ons weer de vertedering en zien we er helemaal van af om de troon omver te stoten.

Als de PvdA haar sociale beleid, gevoerd tijdens de regeringsperiode van Joop den Uyl, in de volgende jaren krachtig had voortgezet, zouden we heel zeker met een groot financieringstekort hebben gezeten, maar misschien tevens met een president op de zetel in plaats van de koningin op de troon. Den Uyl streefde naar een grotere sociale gelijkheid tussen burgers. Als de PvdA dat ideaal had vastgehouden, zou de bevoorrechte positie van het Koninklijk Huis wel eens ter discussie zijn gesteld. Waarom moeten de koningin en haar familie boven het volk staan? De ongelijkheid tussen vorstin en burgers, die de grootste is in onze samenleving, zou wel eens als pijnlijk en onrechtmatig ervaren kunnen zijn. Moet er niet eerder een verhouding zijn van ‘primus inter pares’? (de eerste onder gelijken).

Waar ik me persoonlijk aan erger, is de bekakte manier van spreken van hare majesteit. Haar stem klinkt majesteitelijk, maar is niet om aan te horen, Haar rede heeft ze mooi voorgelezen, maar haar stem klinkt kil en emotioneel. Haar jaarlijkse kerstrede droeg als titel: ‘Waar haat regeerde, zal liefde moeten groeien.’ Het leek meer op de preek van een dominee dan op de kerstboodschap van een koningin, die het volk toespreekt. De inhoud was zo vaag, dat in een radiodiscussie over deze rede niemand er precies uitkwam, wat de koningin in haar boodschap bedoeld zou hebben. Ging het over de ongezeggelijke Marokkaanse jongelui, met wie Patijn zo in zijn maag zit of over types als Saddam Hoessein, Milošević, Pinochet en misschien ook Clinton? Majesteit heeft tenslotte wel gezegd, dat ‘wat echt verkeerd is, natuurlijk niet kan worden getolereerd.’

‘Nobel en behartigenswaardig’ was de reactie van Trouw. De onschendbare vorstin, die haar volk toespreekt, moet op haar woorden passen. Het kabinet, dat natuurlijk ook meeluistert, mag haar niet op iets overtogens betrappen. Jammer, dat ze niet in staat is om iets te zeggen, dat mag, maar dat in de context duidelijk anders begrepen moet

worden. Bijvoorbeeld, dat de huren omlaag moeten en de uitkeringen omhoog, dat het afgelopen moet zijn met het gesjoemel rond Schiphol en dat we ons tevreden moeten stellen met een bescheiden luchthaven, die geen ‘mainport’ hoeft te worden.

De koningin kan en mag zoiets niet zeggen. Vandaar dat zij in het midden laat, waar haar toehoorders de feitelijke context moeten zoeken. Ik vind het gewoon gezweef in de ruimte.

Beatrix zal nooit haar eigen mening of standpunt verkondigen. Achter al haar openbare toespraken gaan de stem en het collectieve geweten van de regering schuil. Misschien komt het wel eens voor, dat ze in de troonrede over een onderwerp spreekt, waar ze het niet mee eens is. Ze zal vast niet gelukkig zijn met het dubbelhartige asielbeleid, dat de regering voert.

Haar taak is uitsluitend van representatieve en ceremoniële aard. Dat lijkt me niet zo moeilijk voor iemand, die sociaal voelend is en zich kan inleven in de vreugde en nood van de ander. Haar voornaamste taak is dan ook in haar persoon het hele volk te vertegenwoordigen bij algemene festiviteiten en calamiteiten. Maar buiten deze gebeurtenissen is het stil rondom het ‘Huis ten Bosch’. In het gewone leven van de burgers speelt de koningin geen enkele rol. Je hoort wel eens, dat de koningin een omvangrijke correspondentie ontvangt, waarin gevraagd wordt om hulp en bemiddeling, wanneer alle reguliere kanalen geen resultaat hebben opgeleverd. In veel gevallen zal het verloren moeite zijn.

Ik zou wel eens willen weten, of de koningin echt iets voor de individuele burger kan regelen. Zij kan geen gratie verlenen of een hulpeloze asielzoeker een verblijfsvergunning geven. Als dat zo was, zou het Koninklijk Huis voor mij reden van bestaan hebben. Maar dan komt de democratie in gevaar. Een vorstin met macht, met het laatste woord van spreken boven het parlement, past niet in onze parlementaire democratie.

De geschiedenis van ons Koningshuis gaat terug tot 1815. Hoeveel Nederlanders dragen de koningin een warm hart toe? En hoeveel zijn er